

מעִינות הלוי

גליון חידו"ת

מב"ק מרן רבינו 'בעל שבט הלוי' זצוק"ל
ומב"ק מרן רבינו שליט"א

פר' יתרו תשפ"א

גליון א' – ר"צ

פניני המעיין

ויוצא משה את העם לקראת האלקים מן המזחנה ויציצבו בתחתית ההר [יט, יז].

ברש"י, לפי פשוטו ברגלי ההר ומדרשו שנתלש ההר ממקומו וכו', ע"כ. וכדאמרו (שבת פח.) מלמד שכפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית, ואמר להם, אם אתם מקבלים התורה - מוטב, ואם לאו - שם תהא קבורתכם. ולכאורה הלשון מורה, שמעצמם ומרצונם התיצבו בתחתית ההר [ולא בכפיה].

ונראה, דהנה לעיל בפסוק (א) כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל. פירש"י ותגיד לבני ישראל - דברים הקשין כגידין. וא"כ י"ל דחששו ישראל שאולי לא יהיה בהם כח ורצון מספיק לעמוד בכל מצות החמורות שבתורה - שלפעמים קשה לקיימם בעולם הגשמי הזה שאנו חיים בו, לזה הסכימו ברצון שיכופו אותם - וע"י כפיה נתגלה הרצון האמיתי.

וכמש"כ רבינו הרמב"ם (פ"ב מהל' גירושין ה"כ) בהאי דכופין אותו לרצונו, דאין הכפי' נגד הרצון אלא שאין באדם הכח לכפות [יצרו הרע], אבל הוא מרוצה אם אחרים כופים אותו לבוא לרצון ה'. והיינו [ויתיצבו בתחתית ההר' - [מרצונם] לקבל הכפי', כדי שיזכו לעמוד בכל מדת הדין המחויב - והיינו 'לקראת האלקים', ודו"ק].

משה ידבר והאלקים יענו בקול [יט, יט].

נראה, עפ"י מה שאמרנו במק"א עה"פ (קהלת א, א) דברי קהלת בן דוד מלך בירושלים, ודרשו חז"ל (קהלת רבה א, ב) למה נקרא שמו 'קהלת' שהיו דבריו נאמרין בהקהל.

וביארנו שזהו גדלותו של שלמה המלך, שאפילו בעת שהיה מדבר לבני ישראל בהקהל, זכה אז לנבואה ולהתגלות השכינה ולא היה נצרך להתבודד בינו לבין קונו כדי שתשרה עליו שכינה, וזהו המדרגה הכי גדולה.

דעו נא בני
וכל יוצאי
חללי, כי אין
לנו סיור רק
התורה הזאת,
היא חיינו
ואורך ימינו,
ובה תחזיקו,
כי היא סם
חיים
למחזיקים
בה... בדרך
המיוחד לנו
ידיעת התורה
וההלכה,
ובקשת אמת
לדעת עומק
תורה"ק לפי
כחינו
הדלים...

ודבר זה יהי'

לי לזכות

צעולם

העליון,

וצפרט אס

יזכירו תמיד

דברי הלכה,

אגדה,

והתעוררות

הנדפסים

בספרי שצט

הלוי הלכה

ודרוש, ומה

שעדין

בכתובים, וכן

שבת בשבתו

בעת רעוא

דרעוין, וזזה

מתקיים

מכדלו בחיים

וכו'.

(מתוך האוואה הק')

והיינו נמי מאי דכתיב כאן במשה רבינו ע"ה, 'משה ידבר' - ובעודו מדבר לבני ישראל 'והאלקים יעננו בקול' - זכה לנבואה ולהתגלות השכינה. [תשל"ח]

אנכי ה' אלקיך [ב.נ].

במדרש רבה (כט, ד) א"ר לוי שני דברים שאלו ישראל מלפני הקב"ה שיראו כבודו וישמעו קולו, והיו רואין את כבודו ושומעין את קולו שנאמר (דברים ה, כא) ותאמרו הן הראנו ה' אלקינו את כבודו ואת גדלו. וכתיב (שם) ואת קולו שמענו מתוך האש. ולא היה בהם כח לעמוד, שכיון שבאו לסיני ונגלה להם פרוחה נשמתם על שדיבר עמהם שנאמר (שיר השירים ה, ו) נפשי יצאה בדברו, אבל התורה בקשה עליהם רחמים מלפני הקב"ה, וכו', מיד חזרה נשמתן שנאמר (תהלים יט, ח) תורת ה' תמימה משיבת נפש.

לבאר דברי המדרש נראה, דהנה עם ישראל במעמד הנבחר במתן תורה נתעלו למדרגה עילאה כ"כ עד שהגיעו להתפשטות הגשמיות ונתפרדה החבילה ופרחה נשמתם מן הגוף, כי הנשמה שהיתה במדרגה עילאה לא יכלה לסבול החומר כלל.

ובקשה עליהם התורה רחמים לפניו יתברך באמרה, אם ישראל יהיו נשמה ללא גוף מי יקיים תרי"ג מצוות, וכי לחנם נתת התורה בת השמים לבני אדם אלא כדי שיקיימוה.

- וכבר כתב מרן החתם סופר זיע"א בפתוחי חותם (הקדמה לשו"ת חלק י"ד) כי לא חפץ ה' במלאכים בזה העולם כחונן, אשר מעוצם תשוקתו ודביקותו בה' חדל מהיות אדם ונתעלה להיות מלאך, (כנאמ' בו, ויתהלך חנוך את האלקים ואיננו כי לקח אתו אלקים. בראשית ה, כד) כי מה יתן ומה יוסיף מלאך אחד על אלפי רבבות מלאכי מעלה, הלא ה' בורא וממציא כהנה וכהנה חדשים לבקרים, אך בזאת חפץ בבני אדם שילמדו התורה לעם ישראל, ואז יתרבו עבדי ה' ההולכים באור תורתו. ע"כ. וע"כ החזיר הקב"ה לעם ישראל נשמתם, כדי שיוכלו לקיים התורה בגופים גשמיים עלי אדמה. [תשל"ז]

מעין הדרוש

אני מאמין שכל דברי הנביאים אמת

ע"י שמיעת דבר ה' למשה נודע לבנ"י אמיתות ענין הנבואה

ויאמר ה' אל משה הנה אנכי בא אליך בעב הענן בעבור ישמע העם בדברי עמך וגם כך יאמינו לעולם [ט]. ע"י באבן עזרא שפ"י שהיו בישראל אנשים שעדיין היו מושפעים מדעות הכוזבות של המצרים, ולא האמינו שיתכן שידבר ה' עם האדם וחי, והיתה נבואת משה אצלם בספק, וכו' ולפיכך אמר הנה אנכי בא אליך בעב הענן בעבור ישמע העם בדברי עמך - עשרת הדברים, ואז יאמינו כי נכון הוא שידבר ה' עם אדם וחי, וגם כך יאמינו - שאתה נביא, ויוסר הספק ממחשבותם.

וברמב"ן חולק עליו וז"ל, ואינו נכון, כי זרע אברהם לא יסתפקו בנבואה, כי האמינו בה מאבותם. וכו', והנכון בעיני שאמר, אני בא אליך בעב הענן, שתגש אתה אל הערפל בעבור ישמע העם דברי, ויהיו הם עצמם נביאים בדברי, לא שיאמינו מפי אחרים, וכו', כי ישמע דברי מתוך האש וידעו שאני ה' מדבר עמך ויאמינו בדברי וגם כך לעולם. וכן מה שאמר (דברים ה, כא) היום הזה ראינו כי ידבר אלקים את האדם וחי. לומר הנה נתקיים הדבר אצלינו בראיית עינינו כאשר היה חפץ אלקים וכו', עכ"ל. **וביאר** דבריו הק', שמטרת נבואתם של הנביאים היא להוכיח שיש קשר בין אלקים חיים ובין בני אדם. והאמונה באמיתות הנבואה היא אחת מ"ג עקרי האמונה, כאמרנו בכל יום, אני מאמין באמונה שלימה שכל דברי נביאים אמת. אני מאמין באמונה שלימה שנבואת משה רבינו ע"ה היתה אמיתית. וכוונת הביטוי 'נבואה אמיתית' 'דברי נביאים אמת' - שאמת הדבר ויתכן שידבר הקב"ה עם בשר ודם. ומעלת נבואתו של משה רבינו התייחדה במה שהעיד עליו הכתוב (במדבר יב, ח) פה אלה הדברים ופה אדבר בו ומראה ולא כחידת וְתִמְנָת ה' יִבִּט.

ואע"פ שישאל מאמינים בני מאמינים הן, ובדאי האמינו בנבואה כקבלת אבותיהם אבל אינה דומה שמיעה לראיה, וע"כ היה רצונו ית', שבמעמד הר סיני יראו בני"י וישגו בשכלם שישנה מציאות אלוהית שהקב"ה ידבר עם בשר ודם, ולזה גיעו ע"י שהם עצמם יתורמו למדרגת הנבואה ומדרגה זו היתה עבורם החיזוק הגדול ביותר להאמין במציאות הנבואה.

ואחרי הקדמת דברי המפרשים, אפשר להוסיף ולומר, דודאי שבשעת קריעת ים סוף האמינו בני ישראל, כדכתיב ויאמינו בה' ובמשה עבדו. והאמונה במשה רבינו הביאתם לידי אמונה בה' אמנם כשאבנו בני"י ועמדו לפני הר סיני וראו את האש הגדולה, קולות וברקים, והתגלות מראות אלקים, ושמעו את דברי ה' מתוך האש, כנאמר (כ, טו) וכל העם ראים את הקולות ואת הלפידים וגו' הכירו ביותר בשפלות עצמם, ולא יכלו לתאר שבשר ודם - בריה קטנה ושפלה שאינה אלא כגרגר חרדל וכשעורה - יהיה ראו לחזות במחזה ש-ד', וכי ידבר אלקים את האדם וחי.

וכיון שכן, רצה הקב"ה להוכיח לכלל ישראל את מציאות הנבואה ולחזק את האמונה באמיתותה, לכן אמר למשה רבינו, הנה אנכי בא אליך בעב הענן בעבור ישמע העם בדברי עמך וגם כך יאמינו לעולם, ופרש"י מחז"ל (מכילתא בחדש ב) גם כך גם בנביאים הבאים אחריו [דרושין ג'ם' לרבות]. והיינו דע"י שיראו וישמעו בדבר ה' עם משה יאמינו וישכילו כי ידבר אלקים את האדם וחי ויכול ילוד אשה להגיע למדרגות נשגבות לחזות במחזה ש-ד'.

ובאמת 'יאמינו לעולם' כולל לא רק האמונה בנבואה ובנביאים העתידיים להיות אחר משרע"ה, אלא יאמינו בקשר שבין הבורא לבין יציר נברא בשר ודם, וכפי שנגלה לעיני כל הדורות, ע"ד מאמר הגמ' (סנהדרין א) משמתו נביאים האחרונים, חגי זכריה ומלאכי, נסתלקה רוח הקודש מישראל, ואף על פי כן היו משתמשין בבת קול. וגם אחר שנסתלקה הנבואה רוח הקודש והבת קול, עדיין היו אופנים אחרים של התגלות הקשר בין עובד ה' לבורא ית', ועד היום הזה, רואים במציאות, שליוהדי שהוא אדם כשר באמת ירא ה', יש קשר בינו לבין האלוהות.

לשון חכמים

תורת אלקים חיים

כתבו לכם את השירה הזאת ולמדה את בני ישראל שימה בפיכם, שם בתורה תמצאו את ההתעוררות, שמה תמצאו את ה', וכמש"כ דרשו ע"פ דרשו ה' בהמצאו (ישעיה נ"ה) שהוא לשון דרישת התורה, בהמצאו – איפה הוא מצוי בתורה הוא מצוי, כי אורייתא וקוב"ה חד הוא (וזה"ק ויקרא ע"ג ע"א), כי הלא הקב"ה גנו אלקותו בתוה"ק.

לא תשרה התורה וחכמה האלקית אלא בנשמה טהורה, כי התורה היא עצם אלקות בת השמים ולא תתקשר עם חומר גס. וע"כ בברכת התורה, ..מתפללים עם לימוד התורה להיות יודעי שמך – .. היינו .. העיקר דתורה זאת תורת ה' היא, נתונה בקדושה וטהרה אש שחורה ע"ג לבנה (תנחומא בראשית סימן א'), ומהשבה זאת של יודעי שמך שיודעים תמיד כי מואת ה' היתה זאת היא נפלאות בעינינו (תהלים קי"ה ב') מלווה אותנו כל ימינו.

..העמיק הרחיב ופרס המלה לארכה ולרחבה לברר ההלכה להגיע לנקודת האמת בתורתנו הקדושה כי זה חלקינו מכל עמלינו לדעת רצון האלקי בהלכה אשר לפנינו. (הסכמה)

המעייין וסופר התיבות של אהבה רבה יראה שנתיסד על גובה רום תוה"ק – ועל חלק האלקות שבתורה. (מכתב)

..כל מצוה ומצוה מאירה על אבר שלה שהוא כנגדה בגוף ונשמה כידוע, אבל התורה היא שורש האור עצמו, כי היא האלקות ממש, ומאירה למעלה מן המקום ולמעלה מן הזמן, וע"כ היא מאירה לעולם ובכל מקום, כיון ששורשה מנובחה על גבוה.

נאמנים עלינו דברי חז"ל סוטה כ"א ע"א שתורה מוגינה ומצלת מן החטא, ...תורה לשמה מדרגתה גבוה מאד מאד, ..כי המכתב מכתב אלקים הוא, תורת אלקים הוא והאלקות בוקע מן התורה בכל מקום אלא שאין מרגישים. (מכתב)

"כי עיקר התקשרות אל הצדיקים ללכת בדרכיהם הטובים וללמוד תורתם" [שר"ת חלק יא, סימן ערב].

אגרות הלוי

SHMUEL HALEVI WOSNER

RABBI OF

ZICHRON-MEIR, BNEI-BRAK

שמואל הלוי ואזנר

רב אב"ד ור"מ

זכרון-מאיר, בני-ברק

ב"ה, יום ט"ז מנחם אב תשס"ד לפ"ק.

ראה ראיתי כתב יד קודש ספר טהרת התורה חברו הגאון הצ' ר' חזקיהו אלכסנדר סענדר יצחק ערלאנגער שליט"א [זצ"ל] ב"כ הגאון הצדיק ר' חיים ארי' זללה"ה.

והוא ספר מקיף להפליא על עניני טהרה בכלל, ותקנת עזרא בפרט, הסוגיות בהלכה קיומה ובטולה - וסוגיות בפרישה דמתן תורה ופרטים אין ספור המסתעפים, משמירת תקנת עזרא וסגולותיה, השפעתה על טהרת הנפש והצניעות, וזכה לעשות ולגלות נפלאות בתורת ה' בשטח זה.

זכות אבותיו עמדו להמחבר, ויעמדו לו, כי הולך בעקבות אביו¹ הגה"ק עובד ה' - ומעמיק באלקות, ורבים יהנו מיגיעת התורה שלו ויתרבה הדעת זה סדר טהרות כארז"ל.³

ע"ז בעה"ח

מצפה לרחמי ה'

¹ שנה לפטירתו - נלב"ע י"ט שבט תש"פ.

² הגאון המקובל הרב חיים אריה ערלאנגער זצ"ל מעיר לונגו- שוויץ ה"ל ספרי קדמונים בתורת הנסתר - 'שער הרזים' עם ביאור חיים למוצאיהם, וספר 'מאירת עינים' עם הערות וביאורים 'יפה עינים, ושאר ספרים.

³ (שבת ל"א ע"א) אמר ריש לקיש מאי דכתיב והיה אמונת עתך חוסן ישועות חכמת ודעת. אמונה זה סדר זרעים עתך זה סדר מועד וכו'. ודעת זה סדר טהרות.

מעין ההלכה

כשאשתו בעיר, עיין בפוסקים פליגי בזה, ולכאורה תולה בב' טעמים שנאמרו על בעלה בעיר דלטעם דלמא יבא הנ"ל שיין באשה דלמא תבא, אבל לטעם מפני אימת בעלה עליה זה לא שיין באשה, עיין תשובת אמרי יושר ח"ב סי' ט' המובא ג"כ באוצה"פ, אמנם כבר כתבתי בעניי שבט הלוי ח"ג דבעיירות הגדולות כמו לונדון, ניו יורק והיא בחלק אחד והוא בחלק השני קשה מאד להקל.

(שו"ת חלק ה סימן רא)

היתר בעלה בעיר גדולות

הנה לענין בעלה בעיר המבואר סי' כ"ב ס"ח והוא מש"ס קידושין פ"א ע"א, ובמחלוקת רש"י והפוסקים אי שרי לכתחלה, ובגדר בעלה בעיר עיין מש"כ בעניי בספרי הקטן שבט הלוי שם סי' ק"פ, וכתבתי שם דכשהיא מדברת עם בעלה לפני היחוד בטלפון באופן אשר נודע לה שבעלה בודאי במרחקים וא"א לבא, לרש"י שס"ל דהיתר בעלה בעיר מטעם שמו יבא יוצא חומרא כיון שאין זה במציאות שיכול לבוא ממרחק כזה ובפרט בעירות גדולות כניו יורק וכו', ולדעת הרמב"ם ודעמי' דאימת בעלה עליה גורם היתר בעלה בעיר, א"כ מכ"ש כשהיא מדברת אתו ושומעת קולו דבעלותו עליה ביתר שאת.

אמנם כתבתי שם דלמעשה מסתפינא להקל בעיר גדולה כלונדון וניו יורק וכיו"ב, ומה גם דאיכא פוסקים שכ' דעלינו להחמיר לכתחלה כשיטת רש"י דבעלה בעיר רק היתר דיעבד, וכן שכיחי פריצים, וכן לבו גם בה דלדעת הרבה פוסקים לא מהני היתר בעלה בעיר, יע"ש עוד. (שו"ת ח"ד סי' קסז)

היתר יחוד באשתו משמרתו ולקחה כדורי שינה

עיין במחלוקת הראשונים בגירסת משנתנו, והעיקר כתוס' ורוב ראשונים דגם חכמים מודים דאשתו מצלת, ויש בזה ב' טעמים חדא דבאשתו עמו פת בסלו יותר ואינו מתאוה לאחרים, ועוד שדרך האשה להתקנאות באחרות והיא מחשבתה עליה תמיד.

ובמאירי קדושין כ' דהא דמהני אשתו עמו גם כשהיא ישנה ששינתה מתנדדת מאימתה של זו שאין האשה מתקנאית אלא בירך חבירתה, וראיתי באוצה"פ שמביא בשם עזר מקדש דגם כשנראה שישנה בעומק חושש שברגע תקיץ יעשה.

איברא יראה דכשלקחה כדור שינה ונשתקעה עי"ז בשינה דשוב אין היא שולטת על שינתה, בזה בודאי צריכים לחוש לדעת האפי זוטרא המובא שם שמחמיר בשינה, ובעניי דבזה כ"ע מודי.

(שו"ת חלק ה סימן רא)

אשתו משמרתו אם גם בדרך קבע

אם באשתו משמרתו הקילו גם ביחוד קבע דהיינו שידורו יחד בקביעות במקום אחד, אף על פי שלפי שורת הדין משמע דהטעמים המתירים שייכים גם בכה"ג, מ"מ פשיטא ופשיטא דחלילה להקל בזה, דאין זה אלא יצרא דעריות, ועכ"פ לא ימלטו מלעבור על ולא תתורו וגו' אחרי עיניכם זו זנות, והמקיל בזה ראוי להענישו ועתיד ליתן את הדין.

(שו"ת חלק ה סימן רא)

היתר אשתו משמרתו האם גם כשאשתו בעיר

בענין אשתו משמרתו, אם מהני דוקא כאשתו עמו כלשון המשנה ובזמן שאשתו עמו, או אפי'

מחשבת הלוי

חידו"ת ממרן רבינו שליט"א

פרשת יתרו

זכור את יום השבת לקדשו

הנשמה היתירה שוכנת אצל האדם כפי הזדככותו מהגשמיות

'זכור' זכירה רוחנית שמור 'שמירה' גשמית

בפרשתנו כתובים פרטי המעמד הנבחר של מתן תורתנו הקדושה על הר סיני, ונכתבו בה עשרת הדברות שנאמרו מפי הגבורה. וכמו כן, חזרו ונשנו עשרת הדברות אלו בפרשת ואתחנן שבמשנה תורה, וחכמנו ז"ל ומפרשי התורה כבר נתעוררו להבין פשר השינויים בלשונות הכתובים שבעשרת הדברות, בין הדברות הראשונות בפרשה זו לדברות האחרונות בפרשת ואתחנן.

ואם כי השינויים נמצאים בהרבה מהדברות, אבל ביותר מצינו שינויי לשון בדיבור השבת, ונפרט כמה מהם. א', כאן נאמר 'זכור את יום השבת' ושם נאמר 'שמור את יום השבת'. ב', כאן תלה את חיוב זכירת השבת בבריאת העולם כאמור (פסוק יא) 'כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ וגו' וינח ביום השביעי, ושם תלה זאת ביציאת מצרים דכתיב (דברים ה, טו) 'זכרת כי עבד היית בארץ מצרים ויוציאך ה' אלוך משם וגו' על כן צו' וגו'. ג', כאן מסיים 'על כן ברח ה' את יום השבת ויקדשהו', ושם ליכא סיום זה המזכיר ברכת וקדושת השבת. ד', שם סיים הפסוק הראשון 'שמור וגו' כאשר צו' ה' אלוך' וכאן לא נזכר לשון ציוו זה. ה', שם מפרש הכתוב איסור עשיית מלאכה באומרו (שם יד) 'לא תעשה כל מלאכה אתה ובנך ובתך וגו' וכל בהמתך' ומסיים 'למען ינוח עבדך ואמתך כמוך', וכאן לא סיים זאת רק ציוו על איסור עשיית מלאכה ותו לא.

ואולי יתכן לומר, דהנה מצות השבת יש בה שני חלקי שמירה. האחד הוא המניעה מעשיית מלאכה שעניינו למען ינוח הגוף ממלאכה ועבודה, וכלולים בה כל ל"ט מלאכות אבות ותולדות מדאורייתא, ואיסורי שבות והרחקות מדרבנן כמו מוקצה וכדומה. והחלק האחד הוא חובת העשיה ביום השבת שעניינו קידוש היום ועונג הגוף, וחיוב שני זה הוציאה התורה בלשון 'זכירה' מפני שזהו ענין שעשייתו תלוי במחשבת הלב והמה, ועניינו רוחני להכין את הנפש הכנה רוחנית לקראת השבת, ולהבדיל את היום הזה מששת ימי המעשה לעשותו קדוש ומרומם ששואבים בו התחזקות באמונת ה' וחיידוש הבריאה.

וזהו ביאור חילוק הלשונות, שבפרשתנו פרשת יתרו אמר הכתוב 'זכור את יום השבת לקדשו' כי התכוון להורות על הציווי הרוחני שמובנו יותר בלשון זכירה, ובפרשת ואתחנן אמר הכתוב 'שמור את

יום השבת לקדשו¹ כי התכוון להורות על הציווי הגשמי שמובנו יותר בלשון שמירה מאיסור ומניעת מלאכה². וביסוד זה יתפרשו שינויי לשונות הכתובים אחד לאחד.

ביאור חילוקי לשונות הכתובים בעשרת הדברות

מה שכאן תלה את זכירת השבת בבריאת העולם, מפני שעיקר מצות השבת הרוחנית היא חיזוק האמונה שהבורא יתברך שמו הוא בורא ומנהיג לכל הברואים והוא לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים, וגם המנוחה הגופנית מעשיית מלאכה אינה מנוחה חומרית כולה, שהרי כלפי הבורא ית' אין מייחסים מנוחה כי לפניו ית' אין ליאות ועייפות לא נאמר בו אלא ובדבר ה' שמים וארץ נעשו, ואנחנו נצטוונו רק לזכור את יום המנוחה כדוגמת מנוחה וקדושה של מעלה. אבל בדברות אחרונות שנאמרו בלשון 'שמירה' שמובנו שביתת הגוף מ"ט מלאכות גשמיות, שם תלה את זכירת השבת ביציאתנו מבית עבדים לחירות עולם².

ומה שהכתוב שם מסיים 'שמור וגו' כאשר ציווך ה' אלוך' מובן שפיר, לפי מה שפירש רש"י שם 'כאשר צוך' - קודם מתן תורה במרה, ואם קאי על הציווי במרה שקודם מתן תורה, לא אפשר שיאמר בדברות הראשונות, כי במרה עדיין לא היו ישראל במדרגה המעולה של זיכך החומריות כמו שזכו להגיע בעמדם לפני הר סיני והכנתם למעמד הנבחר של קבלת התורה, ולכן איחר זה הלשון עד הדברות שבמשנה תורה שבו ציוה על השמירה הגופנית ממלאכות החומר.

וגם מיושב שפיר למה סיים את מנוחת העבד האמה וההבמות וכאן נמנע מסיום זה, יען כי המנוחה הזו שייכת יותר לגדר החומר, ובגדר זה עסוק אצל הדברות האחרונות שבמשנה תורה, אבל בדברות הראשונות כאן עסוק רק במנוחה הרוחנית, והרוחניות כלולה בציווי 'לא תעשה כל מלאכה'.

ומה שסיים כאן הפסוק הראשון בברכת וקדושת השבת, הוא כי ברכה זו היא ברכת הנשמה יתירה ותוספת הקדושה שנותן הקב"ה לכל אחד מבני ישראל בבוא יום השבת, וכמו שאמרו חז"ל (ביצה טז.) נשמה יתירה נותן הקב"ה באדם ערב שבת וכו', והנשמה יתירה אינה שוכנת אלא על מי שמזדכך מהחומריות וממשיך את הנשמה עליו כל ששת ימי המעשה, וכפי הכנת האדם לשמור נשמתו בטהרה כך הוא זוכה לנשמה יתירה, אבל מי שאינו נזהר כהוגן ונכשל בחטאים ועוונות חלילה, אינו יכול שיזכה לנשמה יתירה. וכיון שאין ברכת השבת חלה אלא על מי שמקדש את השבת קדושה רוחנית והוא ראוי

¹ יסוד זה מובן מאד, כי הדברות הראשונות הרי ניתנו בעת היות בני ישראל במדרגה רמה ונשגבה של זיכך החומריות לגמרי, וקרובה היתה מעלתם למעלת המלאכים שרפי מעלה, לכן נצטוו אז רק בלשון 'זכירה' שמובנו רוחני ועילאי, ולא כן הדברות אחרונות שבמשנה תורה, שהם נאמרו מפי משה לסוף ארבעים שנה - אחר החטא העגל שחזרה זוהמתן החומרית לשלוט בהם, לכן נאמר לשון 'שמירה' שמובנו גשמי יותר.

² והדברים תואמים למה שכתב הספורנו שם לפרש הכתוב 'לא תעשה כל מלאכה וגו' ועבדך ואמתך ושוורך וחמורך וגו' למען ינוח עבדך ואמתך כמוך, שמצות שביתת הבהמה היא כדי שינוח העבד, ומצות מנוחת העבד היא זכר ליציאת מצרים שהשבית בה הקב"ה את העבודה מן העבדים.

להשראת הנשמה יתירה עליו, לכן קבע הכתוב לומר 'על כן ברח ה' וגו' ויקדשהו אצל הדברות הראשונות שנאמר בהם 'זכור את יום השבת' זכירה רוחנית.

התורה מזככת את האדם שיהיה ראוי לקבל הנשמה יתירה

וביסוד זה יתבאר, מה שאמרו ז"ל בירושלמי (שבת פט"ו ה"ג הובא בב"י סי' רפח ובהג"ה לשו"ע סי' רצ ס"ב) שהפועלים העוסקים במלאכה כל ששת ימי המעשה, חלה עליהם חובה לעסוק בתורה ביום השבת יותר מתלמידי חכמים המקדישים עיתותיהם לתורה. ולכאורה הלכה זו תמוהה, וכי תלמידי חכמים עמלי תורה אינם צריכים להכין נפשם לקבל קדושת השבת באמצעות עסק התורה, וגם, וכי בעה"ב העמלים לפרנסתם אינם חייבים להתענג במנוחה ומאכל ומשתה.

אלא כיון שהפועלים עסוקים כל ששת ימי המעשה בעסק החומריות, והגשמיות שולטת עליהם ביותר, לכן אי אפשר שתשרה עליהם הנשמה יתירה, רק לאחר שיתנערו מהחומריות הדבוקה בהם, ולכן צריכים הם להזדקק ללימוד התורה שתזככם ותרוממם מנמיכויות הגשמיות. אבל תלמידי חכמים העוסקים בתורה כל ימי המעשה, אינם צריכים להוסיף בלימוד התורה כדי לזכות לקבל את הנשמה יתירה, יען כי כבר מוכנים ועומדים המה שתשרה עליהם הנשמה היתירה ורוח קדושת השבת.

*

וביסוד הדברים האמורים, שקדושת השבת והנשמה יתירה שורה על איש ישראל רק לאחר שמזדכך מהחומריות, אפשר לומר ביאור הא דאיתא בגמרא (מגילה כז:): שאלו תלמידיו את רבי זכאי במה הארכת ימים, אמר להם מימי וכו' ולא ביטלתי קידוש היום, וכבר תמהו המפרשים תמיהה רבתי, וכי זוהי מעלה אצל הצדיק הנשגב, הרי כל איש פשוט והמוני אינו מבטל קידוש היום.

ולפי דברנו ההסבר הוא, שלא התכוון לקידוש היום כפשוטו - שקידש על היין או בתפלה, אלא התכוון לומר שהיה מקדש את השבת בזכירה כל ששת ימי המעשה, ומזדכך ומתעלה מהחומריות ומכין נפשו הכנה רוחנית ועילאית, כדי שיהיה ראוי ומוכן שתשרה עליו הנשמה יתירה בעת התקדש השבת. והיינו, כי בענותותו הרבה סבר רבי זכאי שמא מעשיו מכוערים ואינו ראוי שתשרה עליו קדושת השבת, ולא החזיק עצמו כת"ח המוכן ומזומן לקבל שבת בכל עת, לכן היה מתעסק בקידוש היום - כלומר שקידש מעשיו כל ימי המעשה בשביל שתחול עליו קדושת השבת במעלה רמה.

יתבודד ביום השבת עם ה' לקדש את היום ולרוממו

ועל דרך המוסר יתכן לומר ביאור לישנא דקרא 'זכור את יום השבת לקדשו', בהקדם מה שמובא בספרי הקדמונים, שהאיש הירא את ה' וחפץ לדבוק באורחותיו ית' כל ימיו, ראוי שיפרוש יום אחד מביתו ויסור לו למקום מרוחק, שם יתבודד בינו לבין קונו ויתקדש בסילודין ופרישות מהחומר ותענוגיו. וכידוע על מרנא הקדוש רבנו עקיבא איגר זי"ע שהיה לו בית מיוחד מחוץ לעיר, לשם היה



סר כל יום עשירי ומתבודד בתורה ובתפלה בצוותא עם חבורה קדושה, והיו קוראים לקיבוץ זה עשירי יהיה קודש לה'.

זוהי דרישת התורה הקדושה 'זכור את יום השבת לקדשו', פירוש, כשתרצה לייחד לעצמך יום אחד להתקדש בו ולהתבודד בו עם קונך, עשה זאת ביום השביעי יום השבת, שהוא יהיה קדוש לשם ה', ודייק לומר 'לקדשו' להורות שיהיה האדם מקדש עצמו בקדושה מעליא כדי שתשרה עליו קדושת השבת ביתר שאת וביתר אור. כי הגם וקדושת השבת אינה תלויה בבני ישראל כי קדושתה קביעא וקיימא (ביצה יז.), אבל אורה הבהיר ורוממות הנשמה יתירה שורה על האדם רק לפי ההכנה שמתכונן אליה.

ועל דרך מליצה ניתן לומר, שזהו מה שאמרו חז"ל (שבת קיח:): אלמלי משמרין ישראל שתי שבתות כהלכתן מיד נגאלים, שנאמר (ישעיה נז, ד) 'כה אמר ה' לסריסים אשר ישמרו את שבתותי' וכתבי בתריה 'והביאותים אל הר קדש' וגו', ע"כ. והספרים הקדושים תמהו מה ענין שתי שבתות אלו. ולדברנו יתבאר נכון, כי התכוונו חכמים להורות אשר מלבד מה שיהיו שומרים את השבת כהלכתה, יוסיפו עוד לבחור ביום השבת שיהיה יום מנוחה וקדושה להתקרב אל ה' באמצעותו, ונרמז יפה בהמשך לשון הפסוק 'בחרו באשר חפצתי ומחזיקים בבריתי', היינו שיבחרו את יום השבת להחזיק בברית ה' ולהתקדש ולהתרומם בו ביתר שאת וכן.

*

ובמדרגה יתירה אפשר לומר, שציוה ה' בזה אשר לבד מה שמחויב האדם לשמור את הלכות השבת לפרטיה ודקדוקיה ולפרוש מכל המלאכות האסורות, הנה צריך שיוסיף וירבה לקדש את השבת בקדושה יתירה והתעלות יתירה, ולזה דייק באומרו 'לקדשו' ביתר קדושה והתעלות.

וכענין ששמעתי מפ"ק כ"ק אדמו"ר מסקולען (שליט"א) [זי"ע] שסיפר אודות הצדיק הרה"ק רבי מרדכי'לע קרעמעניצער זי"ע בנו של המגיד הק' מזלאטשוב זי"ע, שפעם אחת גזר הפריץ גזירת גירוש על יהודי כפר אחד, והיו היהודים יושבי הכפר מטכסים עצות ותחבולות להעביר את רוע הגזירה, אולם לא עלתה להם כלום והגזירה בעינה עמדה. ובאו לחלות פני הצדיק שיעתיר לפני שוכן מרומים על ביטול הגזירה הנוראה.

ויען הצדיק ויאמר, עצתי אמונה לכם, שתקבלו על עצמכם קבלה איתנה ואמיתית, שמלבד השמירה בהלכות שבת והפרישות ממלאכות האסורות, תוסיפו לקדש את יום השבת שיהיה מיוחד לעבודת ה' בכל כוחכם ומאודכם, וגדולה היא זכות השבת שתרחם עליכם להעביר הגזירה מעל ראשיכם.

ופירש להם לשון הפייטן בזמירות לליל שב"ק שאמר 'כל מקדש שביעי כראוי לו' היינו שמקדש את השבת בינו לבין עצמו בקדושה יתירה, 'כל שומר שבת כדת מחללו' מלבד מה ששומר את השבת כדת התורה, 'זכה לשכר מיוחד' שכרו הרבה מאד על פי פעלו' היינו שיקבל שכר יתיר לפי הפעולה שהוא עושה להוסיף בקדושת השבת בתוספת קדושה, ומהו השכר 'איש על מחנהו ואיש על דגלו' שבזכות זאת ישאירו ה' על מחנהו ועל דגלו לבלתי יגרשום מבתיהם.

אלה יעמדו על הברכה שתרמו להוצאת הגליון

'עושים הסד' עם נשמותי'

השותפים הקבועים

הרה"ג ר' שלמה קאהן שליט"א
לע"נ אמו מרת רות ב"ר יוסף ע"ה
נלב"ע כ"ה שבט ת.נ.צ.ב.ה.

הרה"ג אברהם קאהן שליט"א
והרה"ח מאיר קאהן הי"ו
לע"נ אמו מרת לאה בת הרה"ג צבי ע"ה
נלב"ע כ"ו שבט ת.נ.צ.ב.ה.

הרה"ח יהושע העשיל הכהן וייס הי"ו
לע"נ אביו
הר"ר חיים אלעזר ב"ר משה דב הכהן ז"ל
נלב"ע ל' שבט תשמ"ב ת.נ.צ.ב.ה.

הרה"ג יקותיאל והרה"ג יהושע שליט"א ליברמן
לע"נ אמו
הרבנית מרת מלכה בת הרה"צ יחיאל חיים ע"ה
נלב"ע כ"ד שבט תשע"ה ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת הרה"ח ר' משה יהודה ז"ל בן מרן רבינו שמואל הלוי זי"ע
נלב"ע כ"ח אייר תש"פ ת.נ.צ.ב.ה.

לקיים בנו חכמי ישראל

לאור מצב הבריאות של

כ"ק אדונינו מורינו ורבינו שליט"א

מתבקשים בזאת עמך בית ישראל די בכל אתר ואתר
להפציר ולעורר רחמי שמים מרובים לרפואתו השלימה והמהירה בתושח"י

רבינו חיים מאיר בן רבקה לרפוש"ש

והן א-ל כביר לא ימאס תפילת רבים

קול מעינות הלוי

א"י 072-315-0909 ~ בארה"ב: 1-845-373-3737

יו"ל ע"י
מעינות הלוי
מכון הו"ל תורת

מרן רבינו בעל שבט הלוי זצוק"ל
גאב"ד זכרון מאיר וריש מתיבתא דשיבת חכמי לובלין

רח' וילקומירר 10 ת.ד. 1550 בני ברק
טל - 03-5798830 פקס - 03-5798830
דוא"ל: 5798836@gmail.com

